

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny z przedmiotu „wiedza o społeczeństwie” cz. 2 -liceum ogólnokształcącego i technik

Zagadnienia	Wymagania	
	podstawowe	ponadpodstawowe
I. Państwo, polityka, demokracja		
Temat lekcji: Instytucja państwa		
- cechy państwa - funkcje państwa - rodzaje władzy - legitymizacja władzy - teoria genezy państwa	- wymienia trzy podstawowe cechy/atrzybuty państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; - rozpoznaje i wymienia różne rodzaje władzy; - wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - wymienia podstawowe funkcje państwa. - podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; - wyjaśnia, na czym polegają trzy podstawowe cechy/atrzybuty państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; - rozpoznaje specyficzne cechy władzy państwowej; - wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; - rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; - rozpoznaje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy, wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące państwa.	- charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; - charakteryzuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - porównuje różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; - wyjaśnia różnicę między władzą państwową a władzą publiczną. - porównuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistów]; - uzasadnia konieczność istnienia państwa; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. funkcji państwa we współczesnym świecie. - opracowuje krytyczną analizę różnych teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat funkcji państwa we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, formułując odpowiednie argumenty.
Temat lekcji: Obywatel i obywatelstwo		
- obywatelstwo - prawa i obowiązki obywatela polskiego - nabywanie obywatelstwa - bezpaństwowcy - utrata obywatelstwa - podwójne obywatelstwo	- podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [prawo ziemi, prawo krwi]; - podaje podstawowy sposób nabycia obywatelstwa polskiego. - wyjaśnia, czym jest obywatelstwo; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [naturalizacja, repatriacja]; - wyjaśnia, kim jest bezpaństwowiec; - wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; - wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego.	- analizuje i porównuje ze sobą sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; - wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; - przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa. - porównuje, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; - omawia zasadę wyłączności obywatelstwa; - charakteryzuje działania ONZ służące ochronie bezpaństwowców. - odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabywania obywatelstwa, możliwości posiadania wielu obywatelstw oraz sytuacji bezpaństwowców w innych państwach.
Temat lekcji: Polityka		
- definicje pojęcia „polityka” - współczesne koncepcje polityki - konflikt polityczny - kompromis polityczny	- podaje przykłady działań definiujących politykę; - podaje przykłady współczesnych konfliktów politycznych. - wyjaśnia pochodzenie pojęcia „polityka”; - podaje przykłady różnych definicji i koncepcji polityki; - wymienia przyczyny konfliktów politycznych; - wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie.	- analizuje i porównuje ze sobą różne współczesne koncepcje polityki; - analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych. - analizuje i porównuje ze sobą różne historyczne definicje pojęcia „polityka”; - omawia i analizuje destruktywne i konstruktywne strategie postępowania w trakcie konfliktu politycznego. - gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.
Temat lekcji: Myśl polityczna		
- ideologia polityczna - doktryna polityczna - program polityczny - liberalizm - konserwatyzm - socjaldemokracja - katolicka nauka społeczna - komunizm	- wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; - wymienia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; - wymienia podstawowe założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej. - wyjaśnia, czym jest myśl polityczna; - przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; - omawia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu;	- wyjaśnia różnicę między ideologią, doktryną i programem politycznym; - wyjaśnia, czym jest ideologia polityczna; - porównuje ze sobą myśl liberalną, myśl konserwatywną, myśl socjaldemokratyczną i katolicką naukę społeczną; - wskazuje różnice w pojmowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach różnych nurtów myśli politycznej; - wyjaśnia, na czym polega klasyfikacja poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; - dokonyuje krytyki założeń faszyzmu, nazizmu i komunizmu z uwzględnieniem praw człowieka i zasad demokracji; - omawia genezę myśli faszystowskiej, nazistowskiej i komunistycznej oraz wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; - analizuje przyczyny powstawania ruchów społecznych; - porównuje ze sobą założenia myśli propaństwowej i anarchizmu;

- faszyzm - nazizm - ruchy społeczne - ruchy narodowe - ruchy separatystyczne - ruchy regionalne - myśl propaństwowa	- wymienia cechy charakterystyczne ruchów społecznych; - porównuje rodzaje ruchów społecznych [ruchy rewolucyjne, reformatorskie, ekspresywne]; - omawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej; - wyjaśnia znaczenie terminów: „alterglobalizm”, „ekologizm”, „feminizm”; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące poglądów politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie.	- podaje przykłady ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych we współczesnym świecie. - przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej i socjaldemokratycznej oraz katolickiej nauki społecznej, a także wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; - charakteryzuje genezę, założenia i formy działania współczesnych ruchów feministycznych, ekologicznych, alterglobalistycznych. - odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych ruchów narodowych, regionalnych, separatystycznych we współczesnym świecie; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym ruchom feministycznym, ekologicznym i alterglobalistycznym, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Demokracja i jej geneza		
- demokracja - przedstawicielska - demokracja bezpośrednia i jej formy - zasady demokracji - geneza demokracji - polskie tradycje demokratyczne - ustrój PRL - demokracja a autorytaryzm i totalitaryzm	- podaje podstawową definicję pojęcia „demokracja”; - wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; - podaje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; - wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze; - wymienia podstawowe cechy ustroju z okresu tzw. Polski Ludowej. - omawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; - wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; - wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; - rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; - wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; - wymienia główne fazy procesu upowszechniania się praw wyborczych; - przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskiach; - przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej; - omawia rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych].	- wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją formalną a demokracją realną; - omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; - udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; - porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z 1921 i 1952 roku. - przedstawia zasady i formy organizacyjne demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej; - charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; - dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; - uzasadnia stwierdzenie o niedemokratycznym charakterze rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [ludowładztwo, jednolitość władzy państwowej, społeczna własność środków produkcji, centralizm demokratyczny]. - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat: - wad i zalet demokracji. - wyzwań stojących przed demokracją we współczesnym świecie, - a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Transformacja ustrojowa – od PRL do III RP		
- demokratyzacja - transformacja ustrojowa - reformy - rewolucja - komunizm - Okrągły Stół - dekomunizacja - lustracja	- podaje podstawowe elementy rewolucji i reformy rozumianych jako dwa modele zmiany ustroju państwa; - wymienia główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu. - na wybranych przykładach przedstawia różne modele demokratyzacji; - wskazuje podstawowe różnice między reformą a rewolucją rozumianymi jako dwa modele zmiany ustroju państwa; - przedstawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego; - charakteryzuje główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu w Polsce; - poprawnie posługuje się terminami „dekomunizacja” i „lustracja”; - wymienia główne zasady regulujące proces lustracji w Polsce; - przedstawia główne cechy wybranych modeli dekomunizacji i lustracji; - rozwiązuje skrótownice „IPN”; - odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące społecznej oceny okresu tzw. Polski Ludowej oraz procesu transformacji ustrojowej państwa polskiego i lustracji; - na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiwaka] omawia zróżnicowane oceny dotyczące epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujące w pamięci społecznej, oraz przedstawia różne poglądy na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji].	- przedstawia założenia teorii demokratyzacji Samuela Huntingtona; - wskazuje cechy reformy i rewolucji obecne w procesie demokratyzacji, który przebiegał w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku; - omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; - przedstawia etapy procesu dekomunizacji i lustracji w Polsce; - charakteryzuje rolę Instytutu Pamięci Narodowej w procesie dekomunizacji i lustracji; - ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji. - przedstawia główne etapy światowego procesu demokratyzacji w XIX i XX wieku; - ocenia rolę Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunizacji; - na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiwaka] dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen dotyczących epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujących w pamięci społecznej, oraz różnych poglądów na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji]. - dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian.
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia		
- korupcja - przeciwdziałanie korupcji - nepotyzm	- rozpoznaje zjawisko populizmu we współczesnej polityce; - rozpoznaje patologie życia publicznego: korupcję, nepotyzm, demagogię, klientelizm i kumoterstwo. - wymienia cechy populizmu;	- porównuje ze sobą populizm i demagogię; - przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego procederu; - charakteryzuje poznane metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; - analizuje dane dotyczące skali zjawiska korupcji w Polsce i na świecie;

- populizm - ruchy populistyczne - demagogia - klientelizm - kumoterstwo	- wymienia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne] informacje dotyczące populizmu, demagogii, korupcji, nepotyzmu, klientelizmu i kumoterstwa.	- wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy –na podstawie wybranej literatury [np. rozdziałów VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka, rozdziału IV rozprawy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego oraz artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczane państwa</i> Janine R. Wedel]. - charakteryzuje wybrane ruchy populistyczne; - charakteryzuje różne formy [w tym formy historyczne] nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa. - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat współczesnego populizmu, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.
II. Społeczeństwo a polityka Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie		
- idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i jego istota - funkcje społeczeństwa obywatelskiego - społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX wieku - kapitał społeczny - zaufanie społeczne	- wymienia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; - podaje przykłady codziennych zachowań sprzyjających budowaniu kapitału społecznego. lub prowadzących do jego zniszczenia. - przedstawia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; - wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w XX wieku oraz związane z tym procesem problemy; - wyjaśnia znaczenie pojęć „kapitał społeczny” i „zaufanie społeczne”; - wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; - odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące zaufania i kapitału społecznego.	- charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; - przedstawia XIX-wieczne tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego; - omawia funkcje kapitału społecznego; - porównuje poziom zaufania społecznego i kapitału społecznego w Polsce i w wybranych krajach europejskich. - porównuje ze sobą różne koncepcje społeczeństwa obywatelskiego; - charakteryzuje formy funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat kapitału społecznego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe		
- trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej - działalność organizacji pozarządowych - stowarzyszenia - fundacje - organizacje pożytku publicznego - think-tank	- podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; - wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; - wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej. - porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; - odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; - charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; - wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; - odczytuje z dostępnych źródeł dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora; - wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; - przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji - wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają.	- charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; - omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; - porównuje sposób zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; - interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; - analizuje różnorodne materiały źródłowe [źródła narracyjne, ikonograficzne] dotyczące organizacji z trzeciego sektora; - przedstawia działalność wybranego think tanku. - określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie. - przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji; - aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.
Temat lekcji: Spółdzielczość i organizacje zawodowe		
- spółdzielnia - spółdzielczość w Polsce - związek zawodowy - związki zawodowe w Polsce - organizacja pracodawców - samorząd zawodowy - grupa interesu	- wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; - podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - wymienia cele i przykładowe działania związków zawodowych; - wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce. - wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - charakteryzuje cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; - podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; - wyjaśnia, czym jest grupa interesu; - odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych i spółdzielni.	- przedstawia związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - prezentuje organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; - wyjaśnia, czym jest lobbying; - interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania spółdzielni, związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej. - przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych; - interpretuje przepisy prawne określające zasady prowadzenia lobbyngu. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych, oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranego związku zawodowego, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
Temat lekcji: Kultura polityczna		

▪ elementy kultury politycznej ▪ kultura polityczna jednostki ▪ typy kultury politycznej ▪ kultura polityczna w Polsce	▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie. ▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.	▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych. ▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego. ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ przeprowadza na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy właściwe dla obywatelskiej kultury politycznej;
Temat lekcji: Postawy i zachowania polityczne		
▪ partycypacja polityczna ▪ formy partycypacji politycznej ▪ demokracja uczestnicząca ▪ aktywność wyborcza ▪ zgromadzenie publiczne ▪ petycje ▪ nieposłuszeństwo obywatelskie	▪ podaje przyczyny absencji wyborczej we współczesnych państwach demokratycznych, w tym w Polsce; ▪ wymienia formy konwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa. ▪ wyjaśnia znaczenie terminów „frekwencja wyborcza” i „absencja wyborcza”; ▪ odczytuje z różnych źródeł informacje dotyczące frekwencji wyborczej w Polsce; ▪ podaje przykłady czynników, które wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, czym jest partycypacja polityczna; ▪ wymienia formy niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ wymienia podstawowe cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa; ▪ sporządza według wzoru przykładową petycję.	▪ porównuje frekwencję wyborczą w Polsce i w innych państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że korzystanie przez obywateli z praw i wolności politycznych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ charakteryzuje główne formy partycypacji politycznej: konwencjonalną, niekonwencjonalną, symboliczną; ▪ wyjaśnia, na czym polega demokracja uczestnicząca; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące różnych form partycypacji politycznej. ▪ porównuje i ocenia różne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje i ocenia różne sposoby podnoszenia frekwencji wyborczej w państwach demokratycznych; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np.: - znaczenia partycypacji politycznej we współczesnej Polsce, - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa. ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np.: - znaczeniu partycypacji politycznej we współczesnej Polsce; - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Media masowe		
▪ rodzaje mediów masowych ▪ funkcje mediów ▪ media społecznościowe ▪ czwarta władza ▪ media a debata publiczna ▪ media w Polsce ▪ media w państwach totalitarnych i autorytarnych	▪ podaje przykłady mediów masowych; ▪ wymienia główne funkcje mediów; ▪ podaje przykłady dowodzące, że media wywierają wpływną sprawowanie władzy. ▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; ▪ zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; ▪ omawia główne funkcje mediów; ▪ charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; ▪ charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce – z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”; ▪ podaje przykłady kontroli realizowanej przez media wobec organów władzy; ▪ odczytuje z różnorodnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące mediów masowych.	▪ przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; ▪ porównuje funkcjonowanie mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych [autorytarnych i totalitarnych]; ▪ wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej. ▪ charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce. ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej na temat wpływu mediów społecznościowych na: - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Przekazy medialne		
▪ fakty i opinie ▪ weryfikacja źródeł informacji ▪ fake newsy ▪ propaganda ▪ bańka informacyjna ▪ manipulacja w mediach ▪ mechanizmy manipulacji medialnej ▪ etyka dziennikarska ▪ Rada Etyki Mediów ▪ kampanie społeczne	▪ odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; ▪ podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; ▪ wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; ▪ podaje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów. ▪ wymienia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; ▪ wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; ▪ przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; ▪ właściwie posługuje się pojęciami: „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; ▪ przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; ▪ określa cechy kampanii społecznych;	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; ▪ charakteryzuje wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; ▪ podaje cechy propagandy; ▪ wymienia przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; ▪ analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i> obowiązującej w Polsce; ▪ analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego. ▪ porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod manipulacji; ▪ porównuje wybrane kampanie społeczne; ▪ ocenia, z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej, wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce. ▪ przygotowuje i przeprowadza, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.

	- omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; - przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej; - wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym.	
Temat lekcji: Opinia publiczna		
- istota opinii publicznej - badania opinii publicznej - sondaże - sondaże a rzeczywistość	- wyjaśnia, na czym polega badanie opinii publicznej i czemu ono służy. - wymienia podstawowe zasady badania opinii publicznej; - omawia poszczególne etapy procesu przeprowadzania sondaży; - odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy] informacje dotyczące wyników badań opinii publicznej; - właściwie posługuje się terminami: „badanie opinii publicznej”, „sondaż”; - podaje przykłady ośrodków zajmujących się badaniem opinii publicznej w Polsce.	- charakteryzuje narzędzia wykorzystywane w badaniach opinii publicznej; - przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej dotyczący wybranego zagadnienia; - podaje przykłady wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla. - analizuje możliwość wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla; - przedstawia w tabeli lub na wykresie wyniki przeprowadzonego przez siebie minisondażu opinii publicznej oraz przeprowadza ich analizę. - dokonuje krytycznej analizy dotyczącej narzędzi, które służą do badania opinii publicznej, oraz sposobów wykorzystywania wyników tego typu pomiarów.
III. Systemy partyjne i wyborcze		
Temat lekcji: Partie polityczne		
- cechy i funkcje partii politycznych - geneza partii politycznych - rodzaje partii politycznych	- wymienia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych. - wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; - charakteryzuje główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; - przedstawia więzi między partiami politycznymi a społeczeństwem; - prawidłowo posługuje się terminem „polityka bez ideologii”; - rozpoznaje przejawy polityki bez ideologii.	- wymienia główne etapy ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; - przedstawia typologie partii politycznych; - omawia wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych; - odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjne i normatywne, źródła ikonograficzne, wykresy i tabele prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące współczesnych partii politycznych. - porównuje podziały socjopolityczne występujące w Europie Zachodniej i Europie Środkowo-Wschodniej; - opisuje partie polityczne z zastosowaniem diagramu Nolana; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat roli partii politycznych w społeczeństwie demokratycznym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty. - gromadzi i przedstawia informacje dotyczące zjawiska kryzysu partii mainstreamowych w Europie.
Temat lekcji: Systemy partyjne		
- rodzaje systemów partyjnych - system partyjny a urząd państwa - systemy partyjne w wybranych państwach	- podaje główne cechy dwublokowego systemu partyjnego i systemu wielopartyjnego; - wymienia główne cechy systemu monopartyjnego. - wyjaśnia, czym jest system partyjny; - wymienia główne cechy poszczególnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbiła wielopartyjny, kooperacji partii]; - wymienia główne cechy systemów partyjnych w państwach niedemokratycznych [systemy: monopartyjny, partii hegemonicznej].	- wykazuje, że w państwach niedemokratycznych mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia; - analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych. - porównuje zasady, uwarunkowania i konsekwencje funkcjonowania różnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbiła wielopartyjny, kooperacji partii]. - zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania systemów partyjnych w wybranych państwach demokratycznych i niedemokratycznych.
Temat lekcji: Partie polityczne w Polsce		
- status prawny partii politycznej - finansowanie partii - system partyjny w Polsce - postulaty głównych partii politycznych	- wymienia główne cechy i cele działania partii politycznych; - podaje nazwy głównych partii politycznych działających w Polsce. - interpretuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; - charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej – z uwzględnieniem reprezentowanych przez te ugrupowania ideologii; - omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące stosunku społeczeństwa polskiego do partii politycznych.	- charakteryzuje fazę rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej; - przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; - interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; - analizuje zasady finansowania partii politycznych w Polsce. - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce; - dokonuje analizy wybranych przepisów ze statutów partii politycznych działających w Polsce. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Opozycja polityczna		
funkcje opozycji	wyjaśnia, czym jest opozycja polityczna;	wyjaśnia, na czym polega różnica między opozycją polityczną a opozycją parlamentarną;

III. Systemy partyjne i wyborcze

Temat lekcji: Partie polityczne

Temat lekcji: Systemy partyjne

Temat lekcji: Partie polityczne w Polsce

Temat lekcji: Opozycja polityczna

- politycznej - zadania opozycji - rodzaje opozycji - opozycja w Polsce	- wymienia partie należące do opozycji politycznej w Polsce. - wymienia funkcje opozycji politycznej i przykłady realizowanych przez nią zadań; - rozróżnia podstawowe rodzaje opozycji; - podaje przykłady ograniczania praw opozycji we współczesnej polityce.	- charakteryzuje rolę opozycji politycznej w wybranych procedurach sprawowania władzy; - wyjaśnia znaczenie terminów: „obstrukcja parlamentarna”, „koabitacja”; - omawia – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw opozycji. - charakteryzuje różne rodzaje opozycji politycznej; - analizuje dyskurs współczesnej opozycji dotyczący ograniczania jej praw i ocenia trafność argumentów zgłaszanych przez polityków opozycyjnych. - dokonuje krytycznej analizy współczesnych podziałów w politycznych w Polsce.
Temat lekcji: Wybory i systemy wyborcze		
- zasady wyborcze - funkcje wyborów - system większościowy - system proporcjonalny - system mieszany	- wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; - podaje przykłady organów władzy publicznej wyłanianych w wyborach; - podaje przykłady naruszania zasad regulujących procedury wyborcze; - podaje główne cechy systemów wyborczych: proporcjonalnego i większościowego. - przedstawia funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; - wyjaśnia podstawowe zasady wyborcze; - rozpoznaje systemy wyborcze: większościowy, proporcjonalny i mieszany; - właściwie posługuje się terminem „próg wyborczy” [„klauzura zaporowa”]; - przedstawia wpływ systemów wyborczych na kształt systemów partyjnych; - przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym, które sprzyjają personalizacji wyborów i stabilności rządu.	- wyjaśnia znaczenie terminów: „równość formalna”, „równość materialna”, „wybory pluralne”, „nierówna reprezentacja”, „gerrymandering”; - porównuje funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; - przedstawia metody łamania zasad regulujących procedury wyborcze oraz przyczyny i skutki tego typu naruszeń; - interpretuje przepisy z aktów prawnych określających zasady wyborcze. - porównuje ze sobą poszczególne systemy wyborcze; - porównuje różne metody przeliczania głosów w systemie proporcjonalnym i przedstawia konsekwencje ich zastosowania [metoda d'Hondta, metoda Sainte-Laguë, metoda Hare'a-Niemeyera]; - analizuje argumenty na rzecz poszczególnych systemów wyborczych: większościowego, proporcjonalnego i mieszanego. - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat systemów wyborczych w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Kampania wyborcza		
- marketing polityczny - kampania wyborcza - slogany - plakaty - ulotki - spoty - memy - internet w kampanii wyborczej	- wymienia główne cele kampanii wyborczych; - podaje przykłady form przekazu i środków perswazji wykorzystywanych w kampaniach wyborczych; - podaje przykłady haseł wyborczych. - wymienia główne cechy kampanii wyborczej; - wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; - wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; - wyjaśnia, jaka jest rola internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; - podaje przykłady nieetycznego wykorzystywania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych.	- analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej [w tym hasła wyborcze, slogany, plakaty, ulotki, spoty i memy internetowe] pod kątem ich skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem danej partii politycznej; - analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych, w tym programy wyborcze partii politycznych; - wyjaśnia, na czym polega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik wyborów. - porównuje strategie wybranych partii politycznych w kilku ostatnich kampaniach wyborczych; - wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynikami wyborów a wynikami sondaży przedwyborczych. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zasad, które powinny być przestrzegane przez uczestników kampanii wyborczych w państwie demokratycznym, oraz bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
IV. Ustroje polityczne współczesnych państw		
Temat lekcji: Sprawowanie władzy		
- podmioty władzy - podział organów państwowych - środki sprawowania władzy - systemy sprawowania władzy [demokratyczny, autokratyczny] - przywództwo - przywództwo polityczne - cechy przywódców politycznych	- wyjaśnia, na czym polega sprawowanie władzy; - podaje przykłady działań wykonywanych w ramach sprawowania władzy; - wymienia przykładowe cechy przywódców politycznych w państwie demokratycznym. - wymienia podmioty sprawujące władzę; - wskazuje środki sprawowania władzy; - wymienia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym.	- omawia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym; - porównuje sposoby sprawowania władzy w państwach demokratycznym i niedemokratycznym; - na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego] wskazuje podstawowe mechanizmy sprawowania władzy. - porównuje różne style przywództwa politycznego. - dokonuje krytycznej analizy przywództwa politycznego na podstawie literatury np. fragmentów tekstu <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego.
Temat lekcji: Monarchie i republiki		
- forma rządu - forma państwa - monarchia dziedziczna - monarchia elekcyjna - ustroje polityczne współczesnych monarchii	- podaje typy współczesnych monarchii; - wymienia współczesne monarchie europejskie; - podaje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny]. - wymienia cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych, parlamentarnych; - właściwie posługuje się terminami „forma rządu” i „forma państwa”; - przedstawia sposoby wyboru głowy państwa wykorzystywane we współczesnych	- porównuje współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; - analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; - porównuje znaczenie terminów „forma rządu” i „forma państwa”; - podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa; - odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach. - analizuje informacje dotyczące funkcjonowania kolegielnej głowy państwa w wybranych państwach świata; - gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej;

- typy współczesnych monarchii - monarchia - kompetencje głowy państwa we współczesnych monarchiach - sukcesja - porządek sukcesji - elekcja - rola głowy państwa w republice - funkcje prezydenta - wybór prezydenta - kolegialne głowy państwa	- republikach; - wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; - charakteryzuje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny].	- interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do głowy państwa w wybranych państwach świata. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zagadnienia przyszłości monarchii we współczesnym świecie [uczniowie rozważają problem na przykładzie monarchii brytyjskiej], a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Władza ustawodawcza		
- parlament - parlament jednoizbowy - parlament dwuizbowy - proces legislacyjny - funkcjonowanie parlamentu - organy wewnętrzne parlamentu - mandat parlamentarny - immunitet parlamentarny	- wyjaśnia, czym jest parlament; - wymienia funkcje parlamentu w państwie demokratycznym; - właściwie posługuje się terminami: „mandat” i „immunitet”. - charakteryzuje funkcje legislacji w państwie demokratycznym: ustrojodawczą, kontrolną i kreacyjną; - rozróżnia od siebie struktury parlamentu: monokameralną i bikameralną; - rozpoznaje dwa podstawowe tryby pracy parlamentu; - właściwie posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacja”; - wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; - wyjaśnia, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; - wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny.	- odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; - porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny; - analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; - wymienia konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego. - omawia warunki wpływające na funkcjonowanie bikameralnych parlamentów; - przedstawia argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wad i zalet monokameralnej i bikameralnej struktury parlamentu; - interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje, porównuje i przedstawia informacje na temat parlamentów w wybranych państwach świata [struktura, zasady regulujące proces legislacyjny, organizacja wewnętrzna].
Temat lekcji: Władza wykonawcza		
- modele władzy wykonawczej - głowa państwa - rząd - sposoby wyłaniania rządu - odpowiedzialność polityczna - koalicja rządowa - typy koalicji rządowych - rząd mniejszościowy - współrządzenie	- wyjaśnia, na czym polegają zadania władzy wykonawczej; - podaje przykłady organów władzy wykonawczej; - wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w państwie demokratycznym głowa państwa oraz premier/kancelerz; - wymienia etapy typowego procesu tworzenia rządu. - właściwie posługuje się terminami: „egzekutywa”, „wotum zaufania”; - rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monokratyczny i dualistyczny; - wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; - wyjaśnia, na czym polega funkcjonowanie rządów: koalicyjnego, większościowego i mniejszościowego; - przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; - wymienia różne możliwe typy relacji między głową państwa a rządem; - wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji, odwołując się do przykładów znanych z Republiki Francuskiej; - charakteryzuje relacje między premierem i jego gabinetem a monarchą w Wielkiej Brytanii.	- porównuje sposób powoływania rządu w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; - porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; - porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; - porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej; - odczytuje z różnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach. - porównuje różne typy koalicji rządowych; - interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej. - dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania organów władzy wykonawczej w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Systemy polityczne		
system parlamentarno-	przyporządkowuje do wybranych państw [Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Szwajcaria, USA, Rosja] funkcjonujące w nich systemy rządów;	- odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; - charakteryzuje pozycję i kompetencje głowy państwa w systemach prezydenckim i superprezydenckim;

-gabinetowy - system prezydencki - system kanclerski - system semiprezydencki - system parlamentarno-komitetowy - system superprezydencki	- podaje typowe cechy systemów parlamentarno-gabinetowego i prezydenckiego. - wyjaśnia, czym jest system polityczny; - określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; - wymienia podstawowe cechy systemów: - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; - charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe [organy, ich kompetencje i łączące je wzajemne zależności] funkcjonujące wWielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji.	- porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; - wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów funkcjonujących w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji. - ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władzy ustawodawczej i wykonawczej; - interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów rządów w wybranych państwach świata. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych systemów rządów we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.	
Temat lekcji: Współczesne ustroje terytorialno-prawne			
- państwo jednolite, - państwo złożone - federacja - konfederacja - unia realna - terytorium autonomiczne - dezintegracja państw złożonych - władze regionalne	- wyjaśnia, na czym polega różnica między państwem unitarnym a złożonym; - wymienia przykłady państw o złożonej strukturze terytorialno-prawnej; - podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; - wymienia przykłady procesów dezintegracyjnych przebiegających we współczesnej Europie. - podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie; - wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; - wymienia przyczyny ustanawiania terytoriów autonomicznych; - wyjaśnia, na czym polega autonomia; - przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; - przedstawia przyczyny i przejawy procesów dezintegracyjnych we współczesnej Europie; - właściwie posługuje się terminami: „agresja”, „implozja”, „secesja”, „likwidacja państwa”.	- charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych w wybranych państwach europejskich; - odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie; - porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; - porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]. - interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Republice Francuskiej, Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej w wybranych państwach współczesnych. - gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat współczesnych procesów dezintegracji terytorialnej w Europie i na świecie; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie, a także bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji.	
Temat lekcji: Systemy polityczne państw niezachodnich			
- reżim polityczny - metody sprawowania władzy - reżim demokratyczny - reżim autorytarny - reżim totalitarny - reżim hybrydowy - wskaźnik demokratyzacji	- podaje przykłady zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; - wymienia przykładowe cechy państw autorytarnego i totalitarnego; - podaje historyczne i współczesne przykłady państw autorytarnych i totalitarnych. - rozpoznaje przejawy zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; - wymienia cechy państw autorytarnego i totalitarnego; - charakteryzuje reżim hybrydowy; - przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu demokratycznego lub hybrydowego [np. reżimu w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki czy Republice Singapuru]; - przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu niedemokratycznego [np. w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie].	- porównuje cechy państw totalitarnych i autorytarnych; - odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące systemów politycznych funkcjonujących w państwach niezachodnich; - na podstawie danych statystycznych ukazuje wskaźnik demokracji w różnych państwach, ocenia poziom przestrzegania standardów demokratycznych na świecie. - interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów politycznych funkcjonujących w wybranych państwach niezachodnich; - wyjaśnia, na czym polegają metody badania jakości demokracji [na przykładzie wskaźnika demokracji]. - gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych niezachodnich reżimów: demokratycznego, hybrydowego i niedemokratycznego.	
V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej			
Temat lekcji: Konstytucja RP			
- geneza uchwalenia Konstytucji RP - cechy Konstytucji RP - preambuła Konstytucji RP - zasady ustrojowe w Konstytucji RP - stany nadzwyczajne w Polsce	- podaje cechy polskiej konstytucji; - wymienia zasady konstytucyjne; - wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących: - suwerenności narodu, - podziału i równowagi władz. - wyjaśnia, czym Konstytucja RP różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; - wyjaśnia, na czym polegają szczególna treść, szczególna forma i szczególna moc Konstytucji RP; - przedstawia rodzaje stanów nadzwyczajnych w Polsce;	- analizuje treść preambuły Konstytucji RP; - na podstawie schematów, tekstów narracyjnych odczytuje informacje dotyczące Konstytucji RP; - prawidłowo posługuje się jednostkami redakcyjnymi Konstytucji RP; - przedstawia warunki wprowadzania stanów nadzwyczajnych w Polsce; - interpretuje przepisy prawne Konstytucji RP. - charakteryzuje genezę uchwalenia obowiązującej Konstytucji RP; - charakteryzuje cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; - analizuje zasady ograniczania praw i wolności człowieka w okresie stanów nadzwyczajnych.	organizuje na terenie szkoły kampanię społeczną propagującą znajomość zasad Konstytucji RP.

	- właściwie posługuje się terminami: „preambuła”, „nowelizacja konstytucji”; - wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: - zasady republikańskiej formy rządu, - zasady demokratycznego państwa prawa, - zasady unitarnej formy państwa, - zasady suwerenności narodu, - zasady konstytucjonalizmu, - zasady gwarancji praw i wolności, - zasady podziału i równowagi władz, - zasady pluralizmu politycznego i społecznego, - zasady decentralizacji władzy publicznej, - zasady samorządności, - zasady społecznej gospodarki rynkowej.		
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce			
- wybory - zasady wyborów w Polsce - organy wybierane w Polsce - przymiotniki wyborcze - ordynacja wyborcza - demokracja bezpośrednia - referendum - inicjatywa ludowa - partycypacja - konsultacje - informowanie	- wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; - wymienia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; - wyjaśnia, czym są referendum i inicjatywa ludowa. - omawia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; - wymienia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego, organów samorządu terytorialnego; - właściwie posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „mandat”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; - wyjaśnia, na czym polega partycypacja; - wyjaśnia wpływ przeprowadzania konsultacji i informowania społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce.	- porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na Prezydenta RP; - odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; - wyjaśnia co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; - przedstawia zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce; - wyjaśnia, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce. - interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; - porównuje zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce. - organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów.	
Temat lekcji: Parlament RP			
- Sejm RP - Senat RP - funkcje polskiego parlamentu - organy Sejmu RP i Senatu RP - Zgromadzenie Narodowe - Marszałkowie Sejmu i Senatu RP - komisje parlamentarne - Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu - Prezydium Sejmu, Prezydium Senatu - Konwent Seniorów - głosowanie w polskim parlamencie - rodzaje większości parlamentarnej - kluby i koła poselskie - mandat posła/senatora - immunitet	- wymienia główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; - wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny; - wymienia organy tworzące Zgromadzenie Narodowe. - charakteryzuje główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia główne organy Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia główne zasady funkcjonowania parlamentu w Polsce; - wyjaśnia, czym jest mandat wolny; - wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; - wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; - podaje zasady określające poszczególne większości parlamentarne: zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; - wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; - wyjaśnia znaczenie terminów: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”, „koło poselskie”, „kworum”; - sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP.	- przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były obserwowane przez niego obrady Sejmu RP lub Senatu RP; - przedstawia i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; - omawia sytuację, w której następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; - porównuje immunitet materialny z immunitetem formalnym; - odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu. - charakteryzuje relacje między legislatywą a egzekutywą w Polsce; - interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej np. - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP. - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.	

parlamentarny		
Temat lekcji: Prezydent RP		
▪ pozycja ustrojowa Prezydenta RP ▪ funkcje Prezydenta RP ▪ kompetencje Prezydenta RP ▪ zadania Prezydenta RP ▪ prerogatywy Prezydenta RP ▪ odpowiedzialność Prezydenta RP	▪ wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, co to jest kontrasygnata; ▪ wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 roku. ▪ charakteryzuje funkcje i kompetencje Prezydenta RP; ▪ charakteryzuje rolę Prezydenta RP: - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; ▪ omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; ▪ wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; ▪ określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP.	▪ charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ charakteryzuje relacje pomiędzy Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; ▪ wykazuje, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydenckiego; ▪ odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP. ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP; ▪ wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; ▪ charakteryzuje źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; ▪ interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP. ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Rada Ministrów RP		
▪ pozycja ustrojowa Rady Ministrów ▪ kompetencje Rady Ministrów ▪ skład Rady Ministrów ▪ zadania Prezesa Rady Ministrów ▪ procedury powołania rządu ▪ odpowiedzialność Rady Ministrów ▪ wotum nieufności ▪ wotum zaufania ▪ działy administracji rządowej ▪ struktura administracji publicznej ▪ administracja zespolona ▪ administracja niezespolona ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna	▪ przedstawia skład Rady Ministrów RP; ▪ podaje kompetencje Rady Ministrów RP; ▪ wymienia podstawowe elementy procedury powoływania Rady Ministrów; ▪ wyjaśnia, czym jest wotum nieufności; ▪ wymienia zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej. ▪ wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; ▪ omawia poszczególne sposoby powoływania Rady Ministrów; ▪ wymienia sytuacje, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; ▪ przedstawia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności i wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; ▪ omawia zasady konstytucyjnej odpowiedzialności członków rządu; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania.	▪ porównuje zasady i mechanizmy regulujące wyłanianie rządu w Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; ▪ charakteryzuje relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ omawia zasady organizacji służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wykazuje, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej. ▪ interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i pozostałych organów administracji publicznej; ▪ porównuje ze sobą procedury powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III]; ▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej. ▪ gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Rzeczypospolitej Polskiej.
Temat lekcji: Sądy i trybunały		
▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ konstytucyjne zasady działania wymiaru sprawiedliwości ▪ struktura sądownictwa w Polsce ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądy powszechne ▪ sądy administracyjne ▪ Naczelny Sąd Administracyjny ▪ Trybunał Konstytucyjny	▪ wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących niezawisłości sędziów i niezależności sądów; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości: - zasadę instancyjności, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego;	▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ wymienia zasady powoływania ławników i charakteryzuje ich rolę w postępowaniu sądowym; ▪ odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia procedurę postawienia danej osoby przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę i przedstawia sposób powoływania Krajowej Rady Sądownictwa. ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy; ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ▪ interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego. ▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

- sędziowie Trybunału Konstytucyjnego - Trybunał Stanu - Krajowa Rada Sądownictwa	- wymienia zadania sądów rejonowego, okręgowego i apelacyjnego; - charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; - wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa.	
Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa		
- Najwyższa Izba Kontroli - Rzecznik Praw Obywatelskich - Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji - prokuratura	- wymienia zadania Najwyższej Izby Kontroli i Rzecznika Praw Obywatelskich; - wymienia zadania prokuratury. - wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; - charakteryzuje sposób powoływania Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; - wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; - charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; - wymienia obowiązki prokuratora.	- charakteryzuje organizację Najwyższej Izby Kontroli; - omawia warunki składania skargi do Rzecznika Praw Obywatelskich; - odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa. - interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa. - gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: - zakresu wybranej kontroli przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich.
Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce		
- struktura samorządu terytorialnego - zadania samorządu terytorialnego - organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje - gmina - powiat - województwo - zadania własne - zadania zlecone - finansowanie jednostek samorządu terytorialnego - budżet - nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego	- wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; - wymienia szczeble i główne organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; - podaje przykładowe źródła dochodu samorządu terytorialnego; - wymienia zadania gminy. - wyjaśnia znaczenie zasad regulujących działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; - wymienia zadania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; - wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; - omawia zasady tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego.	- charakteryzuje strukturę i kompetencje poszczególnych organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; - przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; - odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej. - interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; - porównuje organizację władzy w gminach różnego typu; - przedstawia strukturę subwencji ogólnej. - prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalenia uchwały budżetowej, formy kontroli realizacji budżetu]; - organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła; - przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy.